

Polskie Stowarzyszenie Racjonalistów

Warszawa, 03.11.2008.

Janusz Kochanowski

Rzecznik Praw Obywatelskich

Szanowny Panie,

W dniu 27.09.2008 Konferencja Episkopatu Polski, na 345 zebraniu plenarnym, uchwaliła zasady postępowania w sprawie formalnego aktu wystąpienia z Kościoła rzymskokatolickiego. Jest to, według KEP, dostosowanie instrukcji Papieskiej Rady ds. Tekstów Prawnych 10279/2006 z dnia 13.03.2006 do polskich realiów.

Uważamy, że zasady uchwalone przez KEP, w ogromnym stopniu utrudniają, jeśli nie uniemożliwiają formalne opuszczenie Kościoła. Zdajemy sobie sprawę, że Kościół, w ramach swojej autonomii, ma prawo do stanowienia wewnętrznych regulacji określających zasady jego funkcjonowania, jednak nowe ustalenia w sprawie apostazji naruszają konstytucyjne prawo obywatela Rzeczypospolitej Polskiej, do wolności religijnej (art. 53 ust. 1 Konstytucji RP a także art. 18 Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka oraz art. 9 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności).

Chcielibyśmy zwrócić uwagę, że według nowych zasad osoba starająca się o formalną apostazję musi między innymi:

- stawić się z dwoma pełnoletnimi świadkami,
- napisać oświadczenie o powodach apostazji,
- być osobą pełnoletnią.

Angażowanie w sprawy światopoglądowe osób trzecich, czy uzasadnianie innej osobie swoich przekonań religijnych, jest w naszym mniemaniu niedopuszczalne w państwie prawa. Jest również nie wymagane w innych krajach. Dodatkowo nowe przepisy kościelne stwarzają możliwość do odkładania w czasie sformalizowania aktu apostazji. Docierają do nas pierwsze sygnały o poważnych nadużyciach w tej kwestii. Znany jest nam przypadek kobiety, której ksiądz kazał czekać dwa lata. Naszym zdaniem jest to zatrzymywanie członków we wspólnocie religijnej wbrew woli zainteresowanych. Również wymóg pełnoletności jest sprzeczny nie tylko z konstytucją RP, oraz Powszechną Deklaracją Praw Człowieka oraz art. 14 Konwencji Praw Dziecka (Dz. U. 1991 nr 120 poz. 526), ale także praktyką przestrzeganą przez Kościół rzymskokatolicki w innych krajach. Dla przykładu, w Niemczech wyróżnia się trzy etapy apostazji osoby niepełnoletniej:

- 1) poniżej 12 lat – apostazja na wniosek rodziców
- 2) 12-14 lat - apostazja na wniosek rodziców pod warunkiem zgody dziecka
- 3) ponad 14 lat – samodzielna apostazja dziecka.

Uważamy, że Państwo Polskie jest władne zagwarantować przestrzeganie wolności sumienia apostatów. Świadczy o tym uregulowanie tej kwestii w różnych krajach europejskich, w których przedmiotowy problem nie występuje. Formalne wystąpienie z Kościoła rzymskokatolickiego, zwane przezeń „*Actus formalis defectionis ab Ecclesia catholica*”, odbywa się tam poprzez wypełnienie formularza i złożenie go urzędnikowi

Adres: Koszykowa 24/1, 03-553 Warszawa

Korespondencja: Polskie Stowarzyszenie Racjonalistów, Skr. poczt. 91, 00-950 Warszawa

WWW: psr.racjonalista.pl || e-mail: psr@racjonalista.pl

tel. (22) 635-81-87, fax (22) 486-33-11

KRS: 0000237579 || REGON: 140210950

Polskie Stowarzyszenie Racjonalistów

państwowemu, tj. na zasadach analogicznych do rezygnacji z członkostwa w dowolnej organizacji świeckiej (partii politycznej, stowarzyszeniu etc.). Dokument ów jest dla Kościoła rzymskokatolickiego wystarczającym warunkiem dokonania apostazji. Całkowicie toteż niezrozumiałe jest nieuznawanie apostazji dokonanej poza RP (punkt 16), biorąc pod uwagę, że jedność tegoż Kościoła jest nie tylko jego cechą administracyjną, lecz także artykułem wiary. Na jej mocy, wyrażonej w Symbolu Nicejsko-Konstantynopolitańskim, Kościół uznaje sakrament Chrztu świętego bez względu na jego miejsce. Tym samym jest oczywiste, że apostazja dokonana w dowolnym kraju powinna obowiązywać na całym świecie.

W tym stanie rzeczy wnosimy o zbadanie zgodności dokumentu „Zasady postępowania w sprawie formalnego aktu wystąpienia z Kościoła” z art. 53 Konstytucji RP. Uważamy także, że konieczne jest zagwarantowanie przestrzegania przez Kościół następujących zasad:

- 1) uznawanie apostazji dokonanej za granicą
- 2) uznawanie apostazji bez konieczności uzasadnienia decyzji
- 3) uznawanie apostazji osób niepełnoletnich na następujących zasadach:
 - a. do 14 lat – na podstawie zgodnej decyzji rodziców (opiekunów prawnych)
 - b. ponad 14 lat – na podstawie własnej decyzji osoby zainteresowanej
- 4) rozpatrywanie wniosków o apostazję bez zbędnej zwłoki

Prosimy o obronę naszych praw przez zagwarantowanie przestrzegania powyższych zasad.

Polskie Stowarzyszenie Racjonalistów

Z upoważnienia zarządu,

Paweł Gliński

Załączniki:

- Instrukcja Papieskiej Rady ds. Tekstów Prawnych 10279/2006
- Instrukcja „Zasady postępowania w sprawie formalnego aktu wystąpienia z Kościoła”
- Informacja na temat apostazji w innych krajach

Do wiadomości:

- Media
- Amnesty International
- Helsińska Fundacja Praw Człowieka

Polskie Stowarzyszenie Racjonalistów

Załącznik nr 1

Instrukcja Papieskiej Rady ds. Tekstów Prawnych 10279/2006

Actus formalis defectionis ab Ecclesia catholica

Watykan, 13 marca 2006

Prot. 10279/2006

Od dłuższego czasu liczni Biskupi, Wikariusze sądowi i inne osoby działające na obszarze Prawa Kanonicznego, przedstawiali Papieskiej Radzie wątpliwości i prośby o wyjaśnienia w związku z tak zwanym *actus formalis defectionis ab Ecclesia catholica*, o którym mówią kanony 1086 § I, 1117 i 1124 Kodeksu Prawa Kanonicznego. Chodzi bowiem o pojęcie w prawodawstwie kanonicznym nowe i różne od innych sposobów bardziej „wirtualnych” (to znaczy opartych na zachowaniach) „notorycznego” czy prościej „publicznego” odejścia od wiary (por. kanony 171 § I, 4°; 194 §1,2°, 316 § I; 694 § I; 1°; 1071 § 1,4° oraz § 2), w których ochrzczeni w Kościele katolickim czy też do niego przyjęci podlegają ustawom czysto kościelnym (por. kanon 11).

Problem został uważnie zbadany przez kompetentne Dykasterie Stolicy Apostolskiej dla sprecyzowania przede wszystkim treści teologiczno-doktrynalnych takiego *actus formalis defectionis ab Ecclesia catholica*, a następnie wymogów czy też formalności prawnych niezbędnych do tego, by stał się prawdziwym „formalnym aktem” odstąpienia.

Po uzyskaniu, gdy chodzi o pierwszy aspekt, decyzji Kongregacji Doktryny Wiary i po zbadaniu całego zagadnienia w trakcie posiedzenia Sesji Plenarnej Papieskiej Rady Tekstów Prawnych, Rada komunikuje najdostojniejszym Przewodniczącym Konferencji Episkopatów co następuje:

1. Odłączenie się od Kościoła katolickiego, aby mogło być uznane za prawdziwy *actus formalis defectionis ab Ecclesia*, także w przypadku wyjątków przewidzianych we wcześniej przywołanych kanonach, musi urzeczywistnić się poprzez:

- wewnętrzną decyzję odstąpienia od Kościoła katolickiego;
- wykonanie i zewnętrzną manifestację tej decyzji;
- przyjęcie do wiadomości tej decyzji przez kompetentną władzę kościelną.

2. Treścią aktu woli powinno być zerwanie tych więzi wspólnoty — wiary, sakramentów, władzy pasterskiej — które pozwalają wiernym otrzymywać życie łaski w Kościele. Oznacza to, że taki akt formalny odstąpienia nie ma wyłącznie charakteru prawno-administracyjnego (wypisanie się z Kościoła w sensie metrykalnym, z idącymi za tym konsekwencjami cywilnoprawnymi), lecz staje się prawdziwym oddzieleniem od konstytutywnych elementów życia Kościoła: zakłada więc akt apostazji, herezji lub schizmy.

Adres: Koszykowa 24/1, 03-553 Warszawa

Korespondencja: Polskie Stowarzyszenie Racjonalistów, Skr. poczt. 91, 00-950 Warszawa

WWW: psr.racjonalista.pl || e-mail: psr@racjonalista.pl

tel. (22) 635-81-87, fax (22) 486-33-11

KRS: 0000237579 || REGON: 140210950

Polskie Stowarzyszenie Racjonalistów

3. Prawno-administracyjny akt opuszczenia Kościoła sam z siebie nie może stanowić formalnego aktu odłączenia się w sensie zakładanym przez KPK, gdyż może mu towarzyszyć wola trwania we wspólnocie wiary.

Z drugiej strony herezja formalna ani (tym bardziej) materialna, schizma i apostazja same nie stanowią formalnego aktu odstąpienia, o ile nie zostaną zewnętrznie urzeczywistnione i jeśli nie zostaną w wymagany sposób ujawnione władzy kościelnej.

4. Poza tym, musi chodzić o ważny akt prawny, dokonany przez prawnie zdolną do tego osobę i zgodnie z regulującymi go normami kanonicznymi (por. kanony 124-126). Akt taki musi zostać dokonany w sposób osobisty, świadomy i wolny.

5. Wymaga się, poza tym, aby akt został ujawniony przez zainteresowanego w formie pisemnej kompetentnej władzy Kościoła katolickiego: własnemu Ordynariuszowi lub proboszczowi, który jedynie jest kompetentny by stwierdzić czy zaistniał akt woli o treści wyrażonej w p. 2.

W konsekwencji jedynie zbieżność tych dwóch elementów — profilu teologicznego aktu wewnętrznego oraz jego manifestacji w sposób powyżej zdefiniowany — stanowi *actus formalis defectionis ab Ecclesia catholica*, pociągający za sobą odpowiednie sankcje kanoniczne (por. kanon 1364, § 1).

6. W tych przypadkach kompetentna władza kościelna winna zadbać, aby w księdze ochrzczonych (por. kanon 535, § 2) została umieszczona adnotacja wyraźnie mówiąca o zaistnieniu "*defectio ab Ecclesia catholica actu formali*".

7. Pozostaje jednakowoż jasnym, że sakramentalna więź przynależności do Ciała Chrystusa, którym jest Kościół, zważywszy charakter sakramentalny chrztu, jest trwałą więzią ontologiczną i nie zostaje umniejszona z powodu jakiegokolwiek aktu lub faktu odstąpienia.

W przekonaniu, że Wasz Episkopat, świadom zbawczego wymiaru wspólnoty kościelnej, dobrze zrozumie powody duszpasterskie sformułowania tych norm, korzystam z okazji by zapewnić o swoim braterskim szacunku.

Julian Kard. Herranz

Przewodniczący PRTP

Zarządzenie: Zgodnie z dotychczasową praktyką, sprawy omawiane w powyższym dokumencie, należy załatwiać w ścisłej współpracy i za zgodą Kancelarii Kurii Diecezjalnej.

Płock, dnia 10 maja 2006 r.

Ks. Kazimierz Ziółkowski
Wikariusz Generalny

Polskie Stowarzyszenie Racjonalistów

Załącznik nr 2

Zasady postępowania w sprawie formalnego aktu wystąpienia z Kościoła

Papieska Rada do spraw Tekstów Prawnych dnia 13 marca 2006 roku opublikowała list okólny z wyjaśnieniami odnośnie do aktu formalnego wystąpienia z Kościoła katolickiego. Dla ułatwienia jednolitego stosowania powyższych wskazań Konferencja Episkopatu Polski wydaje niniejsze Zasady postępowania.

1. Wraz z przyjęciem sakramentu chrztu św. człowiek zostaje niezniszczalnym charakterem wszczepiony we wspólnotę Kościoła (KKK 1213; KPK, kan. 96; 849), w której posiada należne prawa i podejmuje odpowiednie obowiązki. Katechizm Kościoła Katolickiego naucza: "Ochrzczeni, odrodzeni (przez chrzest) jako synowie Boży, zobowiązani są do wyznawania przed ludźmi wiary, którą otrzymali od Boga za pośrednictwem Kościoła, i uczestniczenia w apostołskiej i misyjnej działalności ludu Bożego? (KKK 1270). Jednym z podstawowych obowiązków wiernego wobec Kościoła jest więc zachowywanie z nim wspólnoty (kan. 209 §1). Do Kościoła katolickiego należą również osoby ważnie ochrzczone w innych Kościołach i Wspólnotach chrześcijańskich, jeżeli zadeklarowały chęć wstąpienia do Kościoła katolickiego i zostały do niego przyjęte.
2. Do społeczności Kościoła należą w pełni ci, co mając Ducha Chrystusowego w całości przyjmują przepisy Kościoła wraz ze wszystkimi ustanowionymi w nim środkami zbawienia i w jego widzialnym organizmie pozostają w łączności z Chrystusem rządzącym Kościołem przez papieża i biskupów, w łączności mianowicie polegającej na więzach wyznania wiary, sakramentów i zwierzchnictwa kościelnego oraz wspólnoty. Są to widzialne więzy komunii (KKK 815, 837).
3. Obowiązek zachowania wspólnoty z Kościołem w najbardziej radykalny sposób narusza ten katolik, który dokonuje aktu odstępstwa od wspólnoty Kościoła, bądź to jako apostata, który całkowicie porzuca wiarę chrześcijańską (wstępując do wspólnoty religijnej niechrześcijańskiej lub pozostając poza jakąkolwiek wspólnotą religijną), bądź to jako schizmatyk, który odmawia uznawania zwierzchnictwa Biskupa Rzymskiego lub utrzymywania wspólnoty z członkami Kościoła, uznającymi to zwierzchnictwo (kan. 751). Kościół boleje z powodu każdego grzechu, szczególnie z powodu odejścia ochrzczonych ze wspólnoty, a czerpiąc przykład od Miłosiernego Boga z miłością oczekuje i przyjmuje tych, którzy do niej powracają. Dlatego osoby znajdujące się w niebezpieczeństwie popełnienia tego czynu należy z miłością pouczać i zachęcać, by odstąpiły od zamiaru opuszczenia Kościoła, zachowując jednak ich naturalne prawo do wyboru drogi życia.
4. Określone oświadczenie woli tylko wtedy może być uznane za akt formalnego wystąpienia z Kościoła, gdy towarzyszy mu wewnętrzna wola katolika składającego oświadczenie, odpowiednio (tzn. w sposób nie budzący wątpliwości) wyrażona na zewnątrz, z zachowaniem wymagań przewidzianych przez prawo.
5. Aktu odstępstwa, który wywołuje skutki kanoniczne, może dokonać tylko osoba pełnoletnia (kan. 98 § 1 i 2), zdolna do czynności prawnych, osobiście, w sposób świadomy i wolny (kan. 124-126), w formie pisemnej, w obecności proboszcza swego kanonicznego miejsca zamieszkania (stałego lub tymczasowego) i dwóch pełnoletnich świadków. Zaleca się, by - jeśli to możliwe - przynajmniej jednym ze

Adres: Koszykowa 24/1, 03-553 Warszawa

Korespondencja: Polskie Stowarzyszenie Racjonalistów, Skr. poczt. 91, 00-950 Warszawa

WWW: psr.racjonalista.pl || e-mail: psr@racjonalista.pl

tel. (22) 635-81-87, fax (22) 486-33-11

KRS: 0000237579 || REGON: 140210950

Polskie Stowarzyszenie Racjonalistów

- świadków był ktoś z rodziców lub chrzestnych odstępcy, którzy towarzyszyli mu niegdyś w przyjęciu do Kościoła.
6. Aby akt formalnego wystąpienia z Kościoła został uznany za skuteczny kanonicznie, winien być dokonany przez osobiste złożenie własnoręcznie podpisanego pisma, w którym odstępca wyraźnie przedstawia swoją wolę opuszczenia Kościoła. Oświadczenie winno zawierać także dane personalne odstępcy i świadków, motywację oraz dokładne dane dotyczące daty i parafii chrztu (z załączeniem świadectwa chrztu). W piśmie powinna się także znaleźć informacja o tym, iż odstępca dokonuje tego aktu dobrowolnie i ze świadomością konsekwencji, jakie ów akt pociąga za sobą.
 7. Nie wywołuje skutków kanonicznych oświadczenie złożone przed urzędnikiem cywilnym lub przesłane drogą pocztową czy elektroniczną.
 8. Gdy proboszcz otrzyma wiadomość o zamiarze wystąpienia z Kościoła swego parafianina, winien w osobistej, pełnej troski rozmowie duszpasterskiej rozeznaczyć, jakie są rzeczywiste przyczyny jego decyzji oraz z miłością i roztropnością podjąć wysiłki, by odwieść go od tego zamiaru i obudzić wiarę zaszczeponą w sakramencie chrztu. Dlatego z zasady akt formalnego wystąpienia - jeśli mimo podjętych starań do niego dochodzi - nie powinien być dokonywany w tym samym dniu, w którym osoba chcąca wystąpić z Kościoła zgłasza swój zamiar duszpasterzowi, ale dopiero po upływie czasu, jaki proboszcz roztropnie pozostawi do namysłu przed podjęciem tak poważnego w skutkach kanonicznych kroku.
 9. Proboszcz ma obowiązek poinformować o kanonicznych skutkach karnych formalnego aktu wystąpienia z Kościoła, a więc na pierwszym miejscu o karze ekskomuniki latae sententiae, którą zaciąga odstępca (kan. 1364 § 1). Skutkami kanonicznymi tej kary są: niemożność sprawowania i przyjmowania sakramentów oraz sprawowania sakramentaliów; zakaz udziału ministerialnego w obrzędach kultu; zakaz wykonywania funkcji w Kościele (m. in.: funkcji chrzestnego, świadka bierzmowania, świadka zawarcia małżeństwa, przynależności do publicznych stowarzyszeń, ruchów i organizacji kościelnych i katolickich, itp.); pozbawienie pogrzebu kościelnego (zob. kan. 316 § 1; 874 § 1, 4°; 893 § 1; 915; 1184 § 1, 1°; 1331).
 10. Ponadto, jeśli wynika to z okoliczności, proboszcz powinien poinformować, że osoby, które dokonały formalnego aktu odstępcstwa, nie podlegają kanonicznej formie zawarcia małżeństwa (kan. 1117). Jeśli zamierzałyby zawrzeć małżeństwo ze stroną katolicką, podlegają przepisom zawartym w kan. 1071 § 1, 4° i 5°; 1124 oraz w Instrukcji Konferencji Episkopatu Polski o przygotowaniu do zawarcia małżeństwa w Kościele katolickim.
 11. Jednocześnie należy wyjaśnić zainteresowanemu, że chrzest jest wydarzeniem, którego nie da się wymazać z historii życia człowieka, dlatego wykreślenie aktu z księgi chrztu nie jest możliwe. Gdyby ktoś powoływał się na prawo o ochronie danych osobowych, należy wyjaśnić, że w tej sprawie nie ma ono zastosowania: dane zawarte w księgach metrykalnych, jako udokumentowanie przyjętych sakramentów, są niezbędne do wykonywania własnych zadań Kościoła.
 12. Po przeprowadzonej rozmowie duszpasterskiej (zob. pkt 8-11), a także po zbadaniu dokumentów tożsamości odstępcy i świadków oraz zweryfikowaniu, czy oświadczenie o odstępcstwie zawiera wszystkie wymagane dane, proboszcz potwierdza dokument swoim podpisem i pieczęcią parafialną, umieszczając datę. Uwierzytelnioną kopię tego dokumentu proboszcz przesyła do kurii swojej diecezji. Kuria diecezjalna, jeśli nie stwierdzi nowych okoliczności, poleca proboszczowi

Adres: Koszykowa 24/1, 03-553 Warszawa

Korespondencja: Polskie Stowarzyszenie Racjonalistów, Skr. poczt. 91, 00-950 Warszawa

WWW: psr.racjonalista.pl || e-mail: psr@racjonalista.pl

tel. (22) 635-81-87, fax (22) 486-33-11

KRS: 0000237579 || REGON: 140210950

Polskie Stowarzyszenie Racjonalistów

- parafii chrztu odstępcy (także w przypadku, gdy odstępstwo miało miejsce w parafii chrztu) dokonanie stosownego wpisu do parafialnej księgi ochrzczonych. Jeżeli odstępcą przyjął chrzest w parafii, która należy do innej diecezji, wówczas kuria diecezjalna przesyła informację o wystąpieniu z Kościoła do kurii diecezji chrztu odstępcy. Proboszcz parafii zamieszkania odstępcy ma obowiązek także dokonać odpowiedniego wpisu w kartotece parafialnej. Należy zadbać, aby analogiczny wpis został umieszczony także w duplikatach ksiąg metrykalnych. Dokumentację tej sprawy, zwłaszcza oryginał oświadczenia odstępcy, należy zachować w archiwum parafii, w której dokonany został formalny akt wystąpienia.
13. Ordynariusz może zadeklarować zaciągniętą karę ekskomuniki, z zachowaniem odpowiednich przepisów prawa (kan. 1364; 1342; 1717-1728).
 14. Treść wpisu w księdze ochrzczonych na marginesie aktu chrztu odstępcy (zob. kan. 535 § 2) winna brzmieć: "Dnia w Parafii..... w formalnym aktem wystąpił(a) z Kościoła katolickiego". Adnotacja ta musi być umieszczana na świadectwie chrztu.
 15. Świadectwo chrztu z odpowiednią adnotacją jest jedynym dokumentem potwierdzającym formalny akt wystąpienia z Kościoła.
 16. W przypadku, gdy do kurii lub parafii wpłynie informacja z zagranicy o wystąpieniu z Kościoła dokonany wobec urzędnika cywilnego, nie odnotowuje się tego faktu w księdze ochrzczonych. Zawiadomienie należy zachować w archiwum parafii, a przy okazji osobistej rozmowy z osobą, której sprawa dotyczy, podjąć z powagą tę kwestię, z zachowaniem wszystkich wymogów niniejszego dokumentu.
 17. Jeśli w księdze ochrzczonych znajduje się, dokonana przed opublikowaniem niniejszego dokumentu, adnotacja o wystąpieniu z Kościoła tych, którzy wobec urzędnika cywilnego zgłosili wystąpienie, tego rodzaju wpisy należy traktować z należytą rozwagą. Jeśli z wiedzy na temat danej osoby wynika, że pomimo złożonej deklaracji nie miała rzeczywistej woli wystąpienia z Kościoła, należy zwrócić się do kurii z wnioskiem o anulowanie adnotacji w księdze ochrzczonych. Jeśli sprawa wyniknie przy okazji pogrzebu, można udzielić katolickiego pogrzebu w formie uznanej przez proboszcza, o ile praktyka życia zmarłej osoby pozwala sądzić, iż nie miała ona woli zrywania ze wspólnotą Kościoła, lub gdy przed śmiercią dała oznaki pokuty (kan. 1184 § 1).
 18. Pomimo aktu odstępstwa niezniszczalny charakter, jaki wyciska sakrament chrztu św. (kan. 849), pozostaje niezatarty. Odstępcą, chcący powrócić do wspólnoty Kościoła, zgłasza się do swojego proboszcza. Po odbyciu stosownego przygotowania, może być ponownie przyjęty do pełnej wspólnoty z Kościołem katolickim. Sprawę należy wówczas przedstawić w kurii diecezjalnej. Jedynie ordynariusz może uwolnić z ciężącej na odstępcy kary ekskomuniki, z zachowaniem przepisu kan. 1357. Po uwolnieniu z kary kościelnej należy dokonać stosownej adnotacji w księgach metrykalnych. Powracający do pełnej wspólnoty z Kościołem katolickim winien złożyć wyznanie wiary według zatwierzonego obrzędu ("Obrzędy chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych" - dodatek).
 19. Jeśli odstępcą w czasie, w którym znajdował się poza wspólnotą Kościoła, zawarł małżeństwo w jakiegokolwiek formie, sprawę należy przedłożyć kurii diecezjalnej celem ustalenia jego stanu kanonicznego.
 20. W niebezpieczeństwie śmierci grożącym odstępcy zakaz przyjmowania sakramentów ulega zawieszeniu. W takiej sytuacji, podlegający karze ekskomuniki może otrzymać sakramentalne rozgrzeszenie, przyjąć namaszczenie chorych i przystąpić do Komunii św. (kan. 1352 § 1), jeżeli o to dobrowolnie poprosi i okaże

Adres: Koszykowa 24/1, 03-553 Warszawa

Korespondencja: Polskie Stowarzyszenie Racjonalistów, Skr. poczt. 91, 00-950 Warszawa

WWW: psr.racjonalista.pl || e-mail: psr@racjonalista.pl

tel. (22) 635-81-87, fax (22) 486-33-11

KRS: 0000237579 || REGON: 140210950

Polskie Stowarzyszenie Racjonalistów

postawę nawrócenia. Gdy minie niebezpieczeństwo śmierci należy zastosować procedurę, o której w punkcie 18.

21. Zachęca się usilnie wiernych do nieustannego pielęgnowania i pogłębiania więzi we wspólnocie ludu Bożego oraz odważnego dawania świadectwa wiary, aby wielorakie trudności, napięcia i kryzysy ziemskiego życia mogły być skuteczniej przezwyciężane.
22. Wszystkich zaś wiernych wzywa się do modlitwy za tych braci i siostry, którzy jak ewangeliczne zagubione owce oddalili się od wspólnoty Kościoła, by powrócili na drogę jedności wiary, sakramentów i zwierzchnictwa kościelnego.

+ *Józef Michalik*
Przewodniczący
Konferencji Episkopatu Polski

+ *Stanisław Budzik*
Sekretarz Generalny
Konferencji Episkopatu Polski

Białystok, dnia 27 września 2008 r.
(345. Zebranie Plenarne KEP)

Polskie Stowarzyszenie Racjonalistów

Załącznik nr 3

Informacje na temat apostazji w innych krajach

Zasady apostazji w Niemczech (język niemiecki)
<http://www.kirchenaustritt.de/sprachen.htm>

Zasady apostazji w Niemczech, Austrii i Szwajcarii (język angielski)
http://www.concordatwatch.eu/showkb.php?org_id=1551&kb_header_id=33981&order=kb_rank%20ASC&kb_id=33141

Zasady apostazji we Włoszech (język włoski)
<http://www.uaar.it/laicita/sbattezzo>

Zasady apostazji we Włoszech (język angielski)
http://www.concordatwatch.eu/showkb.php?org_id=1551&kb_header_id=33981&order=kb_rank%20ASC&kb_id=33121